

УДК 016:6

БІОБІБЛІОГРАФІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МИРОСЛАВА БУТРИНА

О. В. Стадник

Українська академія друкарства,
вул. Підголоско, 19, Львів, 79020, Україна

Розкрито роль і місце біобібліографічних досліджень у науково-бібліографічній діяльності відомого українського бібліографа Мирослава Бутрина. Висвітлено основні публікації вченого про українських бібліографів та класиків української літератури, відомих діячів науки та культури, біобібліографія яких стала вагомим внеском у розвиток бібліографії в Україні.

Ключові слова: М. Л. Бутрин, біобібліографія, персональна бібліографія, біобібліографічний посібник, персональний бібліографічний посібник.

Постановка проблеми. Вивчення свого минулого часто здійснюється через дослідження діяльності окремих особистостей, адже їх науковий та творчий доробок складає основу національного й державного поступу. Об'єктивному аналізу історико-культурних процесів сприяє вивчення наукового насліддя відомих учених, суспільних і культурних діячів, а також персоналій, що зробили вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки. В цьому контексті важливою проблемою українського бібліографознавства є об'єктивна оцінка вкладу відомих учених України в розвиток бібліографії. Дослідженню життя та діяльності відомих українських бібліографів минулого присвячено чимало праць. Сучасні постаті не часто потрапляють у поле зору дослідників і представлені переважно у вигляді стислих інформаційних оглядів до ювілейних подій у галузевих часописах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед низки провідних бібліографів — П. Баб'яка, І. Бойка, М. Вальо, Л. Гольденберга, М. Гуменюка, О. Дзьобана, Л. Дубровіної, О. Загуменної, Л. Ільницької, О. Куща, Ф. Максименка, Ю. Меженка, М. Мороза, М. Плеваки, С. Сороковської, Г. Швецової-Водки, М. Ясинського, М. Яшека, особливе місце у вивченні української книги та періодичних видань, зокрема історії розвитку української книготорговельної бібліографії, біобібліографії, займають дослідження бібліографа Мирослава Львовича Бутрина.

Мета статті. Розкрити роль і місце біобібліографічних досліджень у науково-бібліографічній діяльності відомого українського бібліографа Мирослава Бутрина, висвітлити основні публікації вченого про українських бібліографів та класиків української літератури, відомих діячів науки та культури [1–11].

Виклад основного матеріалу дослідження. Коло наукових інтересів М. Л. Бутрина широке й різнобічне. Воно формувалося в період інтенсивного вивчення наукового потенціалу безцінних фондів однієї з провідних бібліотек України — Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка. Наукова діяльність ученого припадає на час посиленої уваги до

питань теорії, історії, практики бібліотечної справи й бібліографії, їх ролі у розвитку науки та культури нашої держави. Це і визначило пріоритетні напрями наукових досліджень молодого вченого.

Тематична спрямованість бібліографічних розвідок М. Л. Бутрина — від персоналій (І. Франко, М. Коцюбинський, М. Рильський, Ф. Максименко та ін.) до ґрунтовних публікацій, що висвітлювали процеси формування української бібліографії на сторінках періодичних видань Галичини, стосувалась української книготорговельної бібліографії. Публікуючись на сторінках українських періодичних видань, М. Л. Бутрин виступав і як літературознавець, і як критик, друкуючи статті, нариси, рецензії.

Творча спадщина Мирослава Львовича Бутрина нараховує більш як 150 друкованих праць і статей з книгознавства, бібліографознавства, літературознавства. Він також був консультантом і рецензентом ряду окремих бібліографічних праць. Чимало часу приділяв такій сфері діяльності, як надання довідково-бібліографічних консультацій. Висока ерудованість, глибоке знання книг, блискуча пам'ять давали йому великі можливості допомагати читачам у доборі літератури. До послуг бібліографа звертались і люди, котрі робили перші кроки на науковій стежці, і вчені, чий імена вже були добре знайомими.

М. Л. Бутрину належить галерея портретів-нарисів про українських бібліографів і класиків української літератури, відомих діячів науки та культури, біобібліографія яких стала вагомим внеском у розвиток бібліографії в Україні. Чи не найкраще це ілюструє М. Гуменюк, котрий писав: «Ми надто мало знаємо про тих українських бібліографів, які в надзвичайно важких умовах соціального та національного гноблення виконували роль своєрідних Несторів, працями яких творився літопис української культури та літератури» [1].

Як літературознавець Мирослав Бутрин звертався до творчості багатьох відомих українських письменників — М. Павлика, Ю. Федьковича, А. Свидницького, А. Кримського, О. Серафимовича, Л. Глібова, Н. Кобринської, М. Коцюбинського, Л. Мартовича та інших, розвідки та бібліографію про яких друкував у записках Наукової бібліотеки ЛДУ, у періодичних виданнях, зокрема: «Друг читача», «Українське літературознавство», «Людина і світ», а також у матеріалах наукових конференцій Чернівецького університету та Ніжинського педагогічного інституту. Вивчення творчості українських письменників сприяло виходу в 1962 році першого персонального бібліографічного покажчика «Олександр Серафимович, 1863–1949 (До 100-річчя з дня народження)» [2]. Серед наступних персональних бібліографічних покажчиків можна назвати роботи про М. Коцюбинського [3], М. Рильського [4], огляд матеріалів про Л. Глібова [5], Марка Черемшину [6], П. Грабовського, І. Карпенка-Карого, І. Нечуя-Левицького, В. Щурата [7] та інших.

Завжди з особливою повагою та вдячністю Мирослав Львович Бутрин згадував свого наставника, тодішнього завідувача бібліографічного відділу, заступника директора з наукової роботи, завідувача відділу рукописів і рідкісної книги НБ ЛДУ ім. І. Франка Федора Пилиповича Максименка, котрий мав ве-

ликий вплив на формування світогляду майбутнього вченого. Як зазначав сам Мирослав Бутрин, «працюючи поряд із Федором Пилиповичем, я не раз звертався до нього з різних приводів з різноманітними питаннями довідкового та фактологічного плану, іноді дуже складними, але не було випадку, щоб він не дав ґрунтовної відповіді» [9].

Неодноразово упродовж професійної діяльності М. Л. Бутрин повертався до постаті свого вчителя, відомого українського бібліографа Ф. Максименка. Віддаючи належну шану своєму вчителеві й керівнику, котрий підтримав бібліотечно-бібліографічну діяльність молодого дослідника, М. Л. Бутрин у 1983 опублікував бібліографічний покажчик праць Ф. П. Максименка [8]. У 1996 р. в серії «Видатні діячі української книги» вийшла у світ книга Н. Королевич «Бібліограф Федір Пилипович Максименко (1897–1983)», де опублікована стаття М. Л. Бутрина «Спогад про вчителя бібліографії» [9].

М. Бутрином були написані також статті до 80- та 100-річчя з дня народження Ф. П. Максименка. З нагоди 100-річчя до дня народження вченого на сторінках журналу «Палітра друку» була надрукована розвідка «Видатний український бібліограф» [10]. У збірнику «Питання історії української і слов'янської мов та культури» опублікована стаття «Федір Максименко — видатний український бібліограф» [11].

Низка персональних, історичних та мовознавчих бібліографічних покажчиків М. Бутрина вийшли у світ за редакцією Ф. Максименка, творчий вплив якого був настільки відчутним, що згодом М. Л. Бутрин зацікавлюється й переймає досвід свого керівника щодо досліджень у сфері краєзнавчої бібліографії.

У співавторстві з Ф. П. Максименком був складений покажчик «Історія міст і сіл Львівської області» [12], переведений у спецфонд зі штампом «для службового користування», і багато років ним могло користуватись лише вузьке коло спеціалістів тільки тому, що до нього були внесені тематизми єпархій Греко-католицької церкви, а також «Історичні походи по Львову» І. Крип'якевича. Тобто був порушений актуальний на той час принцип партійності бібліографії.

Під редакцією Ф. Максименка було видано ряд покажчиків М. Л. Бутрина: «Мова і стиль українських письменників» [13], «Бібліографічні покажчики з української літератури і мови» та багато інших.

Найбільший літературознавчий та бібліографічний інтерес викликала в М. Л. Бутрина постать І. Я. Франка. Створення бібліографічної франкіани проходить через усю діяльність ученого. Він вважав за життєву необхідність створення ґрунтовного анотованого бібліографічного науково-допоміжного покажчика про життя, діяльність і творчість І. Франка.

Створення Франкової бібліографії було результатом праці не одного покоління бібліографів та літературознавців, у 80-ті роки ХХ ст. вона зайняла важливу ділянку в франкознавстві. Велика кількість бібліографій, присвячених творчості І. Франка, дедалі ускладнювала роботу з ними й потребувала певного упорядкування. М. Л. Бутрин розпочинає роботу щодо систематизації цієї інформації, і як результат видає в 1977 р. покажчик «Бібліографія франківської

бібліографії (1882–1975)» [15], до якого увійшли різноманітні за характером, змістом, цільовим та читацьким призначенням бібліографічні матеріали: основні покажчики, списки, огляди, статті, видані окремо й опубліковані в книгах, збірниках і періодичних виданнях. Крім бібліографічних публікацій, безпосередньо присвячених І. Франкові, покажчик містить загальні, тематичні та персональні бібліографії, в яких бібліографія творів І. Франка і література про нього виділялась окремим розділом чи рубрикою. При складанні цієї бібліографії використовувалися видання органів радянської державної реєстраційної бібліографії, існуючі франківські бібліографії, загальні, літературознавчі, мовознавчі, краєзнавчі, а також низка зарубіжних бібліографічних матеріалів. Матеріали в покажчику розташовані за хронологічним принципом, а в межах років — за алфавітом.

Починаючи з 1977-го і до 1988 рр., у республіканському міжвідомчому науковому збірнику «Українське літературознавство» в рубриках «Публікації. Повідомлення. Бібліографія» та «Бібліографія» друкувалися матеріали до щорічної бібліографії «Франкознавство за ... рік» [16], у яких М. Бутрин подає огляд франкознавчої літератури (за 1977–1984, 1986 рр.). Покажчик складався з розділів «Твори І. Франка», «Критична література про І. Франка», «Іван Франко в художній літературі і мистецтві», «Хронікальні матеріали про І. Франка», «Літературно-меморіальний музей І. Франка у селі Івана Франка», «Література про життя і творчість І. Франка», «Література до 125-річчя від дня народження І. Франка», «Література до 130-річчя І. Франка», «Бібліографічні матеріали», «Бібліографічні покажчики». В кожному випуску покажчика друкувалися бібліографічні доповнення до видання попереднього року.

Згодом М. Бутрин публікує дослідження «Стан і завдання сучасної франкознавчої бібліографії» [17], «Франкознавство у Львівському університеті» [18], покажчик «Волелюбне слово Каменяреве» [19] та ін.

Висновки. Вивчення наукових праць відомого українського вченого, бібліографа М. Л. Бутрина сприяє актуалізації його доробку, що може збагатити новими ідеями вітчизняну книгознавчу та бібліографічну науку. Розкрито роль і місце його біобібліографічних досліджень у науково-бібліографічній діяльності, висвітлено основні публікації вченого про українських бібліографів і класиків української літератури, відомих діячів науки та культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуменюк М. П. Один з перших (Бібліограф П. С. Єфименко) / М. П. Гуменюк // Вітчизна. — 1965. — № 7. — С. 197–200.
2. Олександр Серафимович. 1863–1949. (До 100-річчя з дня народження) : короткий список літератури / [склав М. Л. Бутрин]. — Львів, 1962. — 12 с. — (Львів. ун-т. наукова бібліотека).
3. Бутрин М. Л. Михайло Михайлович Коцюбинський. 1864–1913: бібліографічний список літератури / М. Л. Бутрин. — Львів, 1963. — 17 с. — (Львів. ун-т. наукова бібліотека).
4. Бутрин М. Л. Максим Тадейович Рильський: бібліографічний список літератури / М. Л. Бутрин. — Львів, 1965. — 31 с. — (Львів. ун-т. наукова бібліотека).

5. Бутрин М. Л. Бібліографічні джерела про життя і творчість Л. Глібова / М. Л. Бутрин // Глібовські читання, присвячені 160-річчю з дня народження поета : тези доп. (квітень 1987 р., м. Ніжин). — Ніжин, 1987. — С.17–18. — (Ніжинський педагогічний інститут).
6. Бутрин М. Л. Марко Черемшина в українській бібліографії / М. Л. Бутрин // Українське літературознавство. — Львів : Вища школа, 1976. — Вип. 27. — С. 123–128.
7. Бутрин М. Л. Василь Щурат в бібліографії / М. Л. Бутрин // Записки ЛНБ ім. Стефаника. — К. : Наук. думка, 1993. — Вип. 2. — С. 102–104.
8. Бутрин М. Л. Федір Пилипович Максименко: бібліографічний покажчик / М. Л. Бутрин. — Львів, 1983. — 31 с.
9. Бутрин М. Л. Спогад про вчителя бібліографії / М. Л. Бутрин. — В кн.: Королевич Н. Ф. Бібліограф Ф. П. Максименко (1897–1983): біографічний нарис / Н. Ф. Королевич. — К. : Нац. парл. б-ка України, 1996. — 47 с. — (Видатні діячі української книги; Вип. 6).
10. Бутрин М. Л. Видатний український бібліограф: до 100-річчя від дня народження Федора Максименка / М. Л. Бутрин // Палітра друку. — 1997. — № 1. — С. 60–61.
11. Бутрин М. Л. Федір Максименко — видатний український бібліограф / М. Л. Бутрин // Питання історії української і слов'янської мов та культури : збірник доп. і повід. — Львів, 1997. — С. 162–169. — (НТШ у Львові; Праці сесій, конференцій, симпозіумів, круглих столів НТШ; Т. 3).
12. Історія міст і сіл Львівської області: Бібліографічний покажчик / [Бутрин М. Л., Кізлик О. Д., Грайданс Ю. М. та ін.], Львів. обл. б-ка ім. Я. Галана; Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника АН УРСР; Наук. б-ка Львів. ун-ту ім. І. Франка. — Львів, 1977. — 406 с.
13. Мова і стиль українських письменників: Бібліографічний покажчик літератури за 1953–1964 рр. / [М. Л. Бутрин], Наук. б-ка Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. — Львів: Каменярь, 1966. — 256 с.
14. Бібліографічні покажчики з української літератури й мови: на допомогу студентам-філологам університету / [М. Л. Бутрин], Наук. б-ка Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. — Львів, 1971. — 56 с.
15. Бібліографія франківської бібліографії (1882–1975 рр.) / [М. Л. Бутрин] // Українське літературознавство : республ. міжвідом. зб. ; Міністерство вищої середньої освіти УРСР. Львів. держ. ун-т. — Львів : Вища школа, 1977. — Вип. 28: Іван Франко. Статті і матеріали. — С. 116–135.
16. Франкознавство за 1977 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1980. — Вип. 34. — С. 142–145 ; Франкознавство за 1978 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1981. — Вип. 36. — С. 140–144 ; Франкознавство за 1979 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1982. — Вип. 38. — С. 130–134 ; Франкознавство за 1980 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1983. — Вип. 40. — С. 114–118 ; Франкознавство за 1981 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1984. — Вип. 42. — С. 106–120 ; Франкознавство за 1982 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1985. — Вип. 44. — С. 114–119 ; Франкознавство за 1983 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1986. — Вип. 46. — С. 117–123 ;

- Франкознавство за 1984 рік / [М. Л. Бутрин] // Укр. літературознавство: Іван Франко. Статті і матеріали. — Львів : Вища школа, 1987. — Вип. 48. — С. 137–142.
17. Стан і завдання сучасної франкознавчої бібліографії / [М. Л. Бутрин] // Українське літературознавство : республ. міжвідом. наук. зб. ; Міністерство вищої середньої спеціальної освіти УРСР. Львів. ордена Леніна держ. ун-т ім. І. Франка. — Львів : Вища школа, 1983. — Вип. 40: Іван Франко. Статті та матеріали. — С. 88–94.
18. Франкознавство у Львівському університеті: Хронологічний показник літератури (1945–1981) / [Укл.: Бутрин М. Л., Гордій М. П., Домбровська Г. М.] ; Наук. б-ка Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка. Каф. укр. літератури. — Львів, 1984. — 125 с.
19. Бутрин М. Л. Волелюбне слово Каменяреве / М. Л. Бутрин // Жовтень. — 1969. — № 8. — С. 109–112.

REFERENCES

- Humenjuk M. P. (1965), One of the first (Bibliograph P.S.Yefymenko), Native land, No.7, pp. 197–200.
- Butryn M. L. (1962), Olexander Serafymovych. 1863–1949 (To the 100th anniversary of birthday): a short list of literature, Lviv University scientific literature, Lviv.
- Butryn M. L. (1963), Mykhajlo Mykhajlovych Kotsjubyns'kyi. 1864–1913: bibliographical list of literature, Lviv University Scientific library, Lviv.
- Butryn M. L. (1965), Maksym Tadejovych Ryl's'kyi: bibliographical list of literature, Lviv University scientific library, Lviv.
- Butryn M. L. (1987), Bibliographical sources on the life and creative work of L.Hlibov, Hlibov readings, devoted to the 160th anniversary of the poet's birthday. Theses, Nizhyn pedagogical institute, Nizhyn.
- Butryn M. L. (1976), Marko Cheremshyna in the Ukrainian bibliography, Ukrainian history of literature, Higher school, No.27, pp.123–128.
- Butryn M. L. (1993), Vasyl' Shchurat in bibliography, Stefanyk LNL Notes, Scientific idea, No.2, pp.102–104.
- Butryn M. L. (1983), Fedir Pylypovych Maksymenko: bibliographical index, L'viv.
- Butryn M. L. (1996), Memories about the teacher of bibliography, in Korolevych N.F., Bibliographer F. P. Maksymenko (1897–1983): biographical essay, National parliament library, pp. 47.
- Butryn M. L. (1997), Outstanding Ukrainian bibliographer: to the 100th anniversary of Fedir Maksymenko's birthday, Printing palette, No.1, pp.60–61.
- Butryn M. L. (1997), Fedir Maksymenko – outstanding Ukrainian bibliographer, Problems of the Ukrainian and Slavonic languages and cultures: a collection of reports and messages, Shevchenko scientific society press, Vol.3, pp. 162–169.
- History of cities and villages of the Lviv region: bibliographical index (1977), Lviv regional library, Stefanyk scientific library, Lviv University scientific library press, Lviv.
- Butryn M. L. (1966), Language and style of Ukrainian writers: bibliographical index of 1953–1964, Kamenjar, Lviv.
- Butryn M. L. (1971), Bibliographical indices of the Ukrainian literature and language: for students of Philology, Lviv University scientific library, Lviv.
- Butryn M. L. (1977), Bibliography of Franko's bibliography (1882–1975 rr.), Ukrainian history of literature, Higher school, No.28, pp. 116–135.
- Frankology of 1977: Butryn M. L. (1980), Ukrainian history of literature, Higher school, No.34, pp.142–145; Frankology of 1978: Butryn M. L. (1981), Ukrainian history of literature, Higher school, No.36, pp.140–144; Frankology of 1979: Butryn M. L. (1982),

- Ukrainian history of literature, Higher school, No.38, pp.130–134; Frankology of 1980: Butryn M. L. (1983), Ukrainian history of literature, Higher school, No.40, pp.114–118; Frankology of 1981: Butryn M. L. (1984), Ukrainian history literature, Higher school, No.42, pp.106–120; Frankology of 1982 : Butryn M. L. (1985), Ukrainian history of literature, Higher school, No.44, pp. 114–119; Frankology of 1983: Butryn M. L. (1986), Ukrainian history of literature, Higher school, No.46, pp.117–123; Frankology of 1984: Butryn M. L. (1987), Ukrainian history of literature, Higher school, No.48, pp. 137–142.
17. Butryn M. L. (1983), The state and tasks of the I.Franko modern bibliography, Ukrainian history of literature, Higher school, No.40, pp. 88–94.
18. Frankology in Lviv University: chronological literature index (1945–1981) (1984), I. Franko State University scientific library press, Lviv.
19. Butryn M. L. (1969), Freedom-loving word of Kamenjar, October, No.8, pp. 109–112.

BIBLIOGRAPHY AS AN IMPORTANT FACILITY OF THE SCIENTIFIC RESEARCHES BY MYROSLAV BUTRYN

O. V. Stadnyk

*Ukrainian Academy of Printing,
19, Pidholosko St., Lviv, 79020, Ukraine
Olha.stadnyk777@gmail.com*

The role and place of a bibliographic research in the scientific bibliographical activity of the famous Ukrainian bibliographer Myoslav Butryn have been discovered. There have been highlighted the basic scientific publications on the Ukrainian bibliographers and classics of Ukrainian literature, prominent figures of science and culture, whose bibliography became an important contribution to the development of the science in Ukraine.

Keywords: *M. L. Butryn, biobibliography, personal bibliography, bibliographic manual, personal bibliographic manual.*

Стаття надійшла до редакції 20.11.2014.

Received 20.11.2014.